

ŠILUTĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS SMURTO ARTIMOJE APLINKOJE PREVENCIJOS KOMISIJOS 2024 M. VEIKLOS ATASKAITA

2025-01-22 Nr. R28-5

I. SKYRIUS

SMURTO ARTIMOJE APLINKOJE PREVENCIJOS KOMISIJOS SUDARYMAS IR UŽDAVINYS

Šilutės rajono savivaldybės smurto artimoje aplinkoje prevencijos komisijos (toliau – Komisija) uždavinys – įgyvendinant Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymą, nagrinėti smurto artimoje aplinkoje klausimus, Tarybos pateiktus siūlymus, savivaldybės institucijoms ir įstaigoms teikti pasiūlymus dėl apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje politikos įgyvendinimo, smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir pagalbos smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriantiems asmenims ar smurtą patyrusiems asmenims teikimo, smurtinio elgesio keitimo programų (mokyimų) vykdymo.

Šilutės rajono savivaldybės mero 2023 m. birželio 28 d. potvarkiu Nr. M1-168 (pakeitimas 2024 m. vasario 8 d. potvarkiu Nr. M1-79) patvirtinta Šilutės rajono savivaldybės smurto artimoje aplinkoje prevencijos komisija. Komisijos sudėtis atitinka Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo 7 straipsnio 1 dalyje numatytus reikalavimus. Vieną trečdalį Komisijos narių sudaro nevyriausybinių organizacijų atstovai. Komisiją sudaro 13 narių: Laura Kuliešienė – Šilutės rajono savivaldybės administracijos Viešųjų paslaugų skyriaus sveikatos reikalų koordinatorė (vyriausioji specialistė) (Komisijos pirmininkė), Valdas Miliauskas – reabilitacijos centro „Gabrielius“ direktorius (Komisijos pirmininkės pavaduotojas), Daiva Kostiuškienė – Lietuvos probacijos tarnybos Vakarų Lietuvos skyriaus vyriausioji specialistė, Leonas Galdikas – Klaipėdos apygardos prokuratūros Tauragės apylinkės prokuratūros prokuroro padėjėjas, Remigijus Rudminas – Tauragės apskrities vyriausiojo policijos komisariato Šilutės rajono policijos komisariato viršininkas, Dainora Butvydienė – Šilutės rajono savivaldybės administracijos Švietimo, sporto ir kultūros skyriaus vedėja, Justina Šileikienė – Šilutės rajono savivaldybės administracijos Socialinės paramos skyriaus vyriausioji specialistė, Reda Urbaitytė – Šilutės socialinių paslaugų centro direktorė, Jurgita Cinskienė – Kretingos moterų informacijos ir mokymo centro direktorė, Indra Pranaitienė – Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Klaipėdos apskrities vaiko teisių apsaugos skyriaus patarėja Šilutės rajono savivaldybėje,

Birutė Knapkienė – Rusnės bendruomenės atstovė, Irena Vismantienė – Žemaičių Naumiesčio bendruomenės pirmininkė, Eglė Paulauskienė – sutrikusio intelekto žmonių globos bendrijos „Šilutės viltis“ vadovė.

II. SKYRIUS

SMURTO ARTIMOJE APLINKOJE PREVENCIJOS KOMISIJOS VEIKLA

Pagrindinė Komisijos veiklos forma – posėdžiai. Įgyvendinama pagrindinius uždavinius, Komisija inicijuoja pasitarimus aktualiais smurto artimoje aplinkoje kontrolės, prevencijos klausimais, analizuoja gautą informaciją iš socialinių, švietimo įstaigų, teisėsaugos institucijų. 2024 metais organizuoti keturi Komisijos posėdžiai ir tarpinstituciniai pasitarimai aptarti kylančius iššūkius, susijusius su Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo įgyvendinimu (2024-02-06, 2024-02-20, 2024-06-20, 2024-10-30). Diskutuota svarbiausiais klausimais – dėl pasikartojančio smurto artimoje aplinkoje atvejų analizės, identifikuotos sritys, kur reikia gerinti paslaugų teikimą ir prieinamumą.

Komisijos posėdžiai yra tik viena iš Komisijos veiklos formų, tačiau ypač svarbus yra nuolatinis Komisijos narių ir nukentėjusiems nuo smurto artimoje aplinkoje ir (ar) smurto artimoje aplinkoje pavojų keliantiems asmenims pagalbą teikiančių specialistų kompetencijų tobulinimas. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija smurto artimoje aplinkoje prevencijos komisijos nariams, socialiniams darbuotojams, negalios organizacijoms, specialistams, dirbantiems su pagalba nukentėjusiems nuo smurtinių nusikaltimų, 2024 m. lapkričio 13–14 d. organizavo mokslinę-praktinę konferenciją „Lygios galimybės prasideda čia“. Kretingos moterų informacijos ir mokymo centras organizavo mokymus, skirtus Klaipėdos apskrities specialistų kvalifikacijai identifikuojant smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriančius asmenis, turinčius klausos negalią, tobulinti bei išmokti jiems suteikti specializuotą pagalbą (2024-05-29); mokymus, kaip įveikti stresines situacijas, išsaugojant emocinę pusiausvyrą ir išvengiant perdegimo sindromo, teikiant specializuotą kompleksinę pagalbą smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriantiems asmenims (2024-06-20); mokymus seksualinio smurto tema (2024-09-12); mokymus tarpinstitucinio bendradarbiavimo tema (2024-10-10); atvejo analizės tarpžinybinėje darbo grupėje mokymus (2024-11-21); mokymus „Smurtas artimoje aplinkoje – ką turi žinoti ir ką gali padaryti tėvai“ (2024-11-22). Nacionalinis informacijos apie seksualinį smurtą centras – *Prabilk.lt* ir Klaipėdos socialinės ir psichologinės pagalbos centras, siekdami gilinti supratimą apie seksualinį smurtą, jo formas, pasekmes, poveikį aukoms ir paplitimą

Lietuvoje, aptarti įvairius pagalbos teikimo būdus asmenims, išgyvenantiems seksualinį smurtą, 2024-10-09 Šilutės rajono savivaldybės smurto artimoje aplinkoje prevencijos komisijos nariams, socialiniams darbuotojams, negalios organizacijoms, specialistams, dirbantiems su pagalba nukentėjusiems nuo smurtinių nusikaltimų, vedė mokymus ir suteikė dalyviams vertingų žinių ir praktinių įgūdžių, padedančių efektyviau dirbti su seksualinio smurto aukomis bei prisidėti prie prevencijos iniciatyvų stiprinimo. 2024-12-20 Lietuvos žmonių su negalia sąjunga organizavo mokymus „Smurtas prieš moteris su negalia: savivaldybių administracijų pasirengimas organizuoti prieinamą pagalbą ir vykdyti smurto prevenciją“.

Komisija, susipažinusi, kaip savivaldybėje įgyvendinama apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje, smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir pagalbos smurtą artimoje aplinkoje patyrusiems asmenims ir (ar) smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriantiems asmenims ir (ar) smurto artimoje aplinkoje pavojų keliantiems asmenims politika, kylančiais iššūkiais ir problemomis, 2024 m. vasario 20 d. raštu Nr. R3-928, 2024 m. gegužės 27 d. raštu Nr. R3-2749 ir 2024 m. spalio 24 d. raštu Nr. R3-5336 Lietuvos savivaldybių asociacijai ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijai pateikė pasiūlymus, kad prevencija ir pagalbos organizavimas būtų efektyvesnis.

Komisijos iniciatyva siekiama atkreipti visuomenės dėmesį į smurto artimoje aplinkoje problemą ir kelti visuomenės nepakantumą šiam reiškiniui. Tarptautinei kovos su smurtu prieš moteris dienai, kuri minima lapkričio 25-ąją, paminėti, Šilutės „Soroptima“ klubo teisininkės 2024 m. lapkričio ir gruodžio mėnesiais teikė individualias nemokamas teises konsultacijas Šilutės rajono savivaldybės seniūnijų moterims šeimos teisės klausimais (santuokos nutraukimas, turto padalijimas, išlaikymo nepilnamečiams vaikams priteisimas ar išlaikymo dydžio pakeitimas, nepilnamečių vaikų gyvenamosios vietos ir bendravimo su jais tvarkos nustatymas ir pan.).

2024-12-11 Šilutės mieste vyko akcija „16 dienų prieš smurtą prieš moteris“, kuria siekta didinti žmonių sąmoningumą ir netoleruoti smurto lyties pagrindu. Akcijos metu Kretingos moterų informacijos ir mokymo centras, Šilutės rajono savivaldybė, Tauragės apskrities vyriausiojo policijos komisariato Šilutės rajono policijos komisariatas, Šilutės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras ir Vaiko gerovės ir globos centras suteikė žinių, kaip atpažinti smurtą, kaip padėti rasti pagalbą asmenims, kenčiantiems nuo smurto ar jo pavojaus. Pasidalyta informacija apie pagalbos galimybes nuo smurto nukentėjusiems ar pavojų patiriantiems žmonėms, jų artimiesiems. Specialistai ragina bet kokią smurtą artimoje aplinkoje patiriančius žmones nekęntėti, pasitikėti institucijomis ir kreiptis pagalbos, kuri yra čia pat, kiekvienam prieinama.

Komisija gyventojus ragina aktyviai dalyvauti mokymuose, informavimo kampanijose ar kitose veiklose užkardant smurto artimoje aplinkoje atvejus. Vyko akcijos, skirtos vyresnių žmonių, vaikų ar žmonių su negalia apsaugai.

Tauragės apskrities vyriausiojo policijos komisariato Šilutės rajono policijos komisariate 2024 metais gauti 878 pranešimai dėl smurto artimoje aplinkoje (2023 m. – 742). Pradėti 158 ikiteisminiai tyrimai (2023 m. – 157). 39 atvejais atsisakyta pradėti ikiteisminį tyrimą (2023 m. – 59). Išduoti 308 apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje orderiai (2023 m. – 147), 159 atvejais apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje orderis neišduotas. 99 asmenims taikytos administracinio poveikio priemonės dėl smurto artimoje aplinkoje orderio reikalavimų nevykdymo (2023 m. – 58). 30 asmenų pakartotinai taikytos administracinio poveikio priemonės dėl smurto artimoje aplinkoje orderio reikalavimų nevykdymo. 34 asmenims taikytos administracinio poveikio priemonės dėl piktnaudžiavimo smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriančių asmenų ar smurtą patyrusių asmenų teisėmis (2023 m. – 40).

III SKYRIUS

PAGALBOS IR PASLAUGŲ PRIEINAMUMAS

Pagal 2023 m. vasario 15 d. pasirašytą bendradarbiavimo sutartį Nr. R5-92, Kretingos moterų informacijos ir mokymo centras teikia specializuotą kompleksinę pagalbą smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriantiems asmenims ar smurtą artimoje aplinkoje patyrusiems asmenims. 2024 metais specializuota kompleksinė pagalba suteikta 410 Šilutės rajono savivaldybės gyventojų (2023 m. – 286). 606 atvejais informaciją perdavė policija, su 29 asmenimis susisiekti nepavyko, 7 asmenys kreipėsi savarankiškai. Specializuota kompleksinė pagalba buvo suteikta 297 moterims (2023 m. – 219) ir 113 vyrų (2023 m. – 67), iš jų 28 asmenims su negalia (2023 m. – 22). 13 asmenų pagalbos atsisakė (2023 m. – 22), 72 moterys nukentėjo nuo sutuoktinio / partnerio, 114 – nuo sugyventinio, 7 – nuo buvusio sutuoktinio / partnerio, 7 – nuo buvusio sugyventinio, 9 – nuo tėvo / patėvio / motinos / pamotės, 61 – nuo sūnaus / posūnio / dukros / podukros, 15 – nuo brolio / sesers, 3 – nuo anūko / anūkės, 9 – nuo kitų giminaičių. 13 pagalbą gavusių vyrų smurtą patyrė nuo sutuoktinės / partnerės, 27 – nuo sugyventinės, 1 – nuo buvusios sugyventinės, 12 – nuo tėvo / patėvio / motinos / pamotės, 25 – nuo sūnaus / posūnio / dukters / podukros, 24 – nuo brolio / sesers, 11 – nuo kitų giminaičių. Specializuotos kompleksinės pagalbos centro konsultacijos suteiktos 410 asmenų, psichologo pagalbą gavo 41 asmuo, teisininko pagalbą gavo 39 asmenys.

Socialines paslaugas smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriantiems asmenims ar smurtą artimoje aplinkoje patyrusiems asmenims teikia Šilutės socialinių paslaugų centro krizių centras. 2024 metais į Šilutės socialinių paslaugų centro krizių centrą asmenys pagalbos nesikreipė.

Socialines paslaugas smurto artimoje aplinkoje pavojų keliantiems asmenims teikia Šilutės socialinių paslaugų centro nakvynės namai. 2024 metais policija į Šilutės socialinių paslaugų centro nakvynės namus pristatė 42 smurto artimoje aplinkoje pavojų keliančius asmenis (2023 m. – 24). 25 iš jų buvo neblaivūs. 25 asmenims buvo priimti sprendimai dėl laikino apnakvindinimo nakvynės namuose paslaugos gavimo. 17 asmenų nepareiškė noro gauti socialinių paslaugų ir iš Šilutės socialinio paslaugų centro nakvynės namų išvyko.

Klaipėdos apskrities pagalbos vyrams centras organizuoja Smurtinio elgesio artimoje aplinkoje keitimo programą (mokymus). Smurtinio elgesio keitimo programai viešinti 2024 metais Savivaldybė pasitelkė Šilutės rajono savivaldybės teritorijoje esančius socialinius partnerius. Informacija taip pat buvo skelbiama Savivaldybės interneto svetainėje, „Facebook“ paskyroje, seniūnijose, socialinių paslaugų įstaigose, užimtumo tarnyboje ir susitikimų su gyventojais metu. 2024 m. Šilutės rajono savivaldybės gyventojai nesiregistravo ir nedalyvavo smurtinio elgesio keitimo programoje. Siekiant mažinti pasikartojančio smurto artimoje aplinkoje atvejus, buvo ieškoma būdų, kaip motyvuoti asmenis keisti nepageidaujamą elgesį. Klaipėdos apskrities pagalbos vyrams centras delegavo savanorį, kuris, esant poreikiui, gali susitikti su asmeniu arčiau jo gyvenamosios vietos, taip siekdamas užmegzti su asmeniu kontaktą ir motyvuoti jį priimti pagalbą.

2023 m. rugsėjo 28 d. Šilutės rajono savivaldybė su Greitosios medicinos pagalbos tarnyba pasirašė bendradarbiavimo sutartį Nr. J2-5 dėl pagalbos kriziniais atvejais asmenims, kurie dėl negalios ar sveikatos būklės negali likti namuose be artimųjų pagalbos, organizavimo. 2024 metais gyventojams Greitosios medicinos pagalbos tarnybos pavėžėjimo paslaugos nereikėjo.

Šilutės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biure teikiamos nemokamos psichologinės gerovės specialisto individualios bei grupinės psichologo konsultacijos tiek suaugusiems, tiek ir vaikams. 2024 metais suteiktos 1266 individualios psichologo konsultacijos 211 asmenų. Įvyko 45 grupiniai užsiėmimai, kuriuose dalyvavo 506 asmenys.

Vaiko gerovės ir globos centre vykdomos kompleksinės paslaugos šeimai teikia individualias ir (ar) grupines psichologo konsultacijas, savipagalbos grupes patiriantiems sunkumų asmeniniame gyvenime ir (ar) šeimoje. 2024 metais 201 asmuo kreipėsi individualių psichologo paslaugų, kurioms iš viso skirta 1413 valandų.

UAB medicinos centro „Puriena“ psichikos sveikatos centre ir psichikos sveikatos centre EGO PS teikiamos psichiatro, psichologo, socialinio darbuotojo, šeimos konsultacijos, medikamentinis gydymas, taikoma individuali ir grupinė psichoterapija.

IV. SKYRIUS

SMURTO ARTIMOJE APLINKOJE PREVENCIJOS KOMISIJOS VEIKLOS VIEŠINIMAS

Informacija apie Komisijos nuostatus, jos sudėtį, posėdžių darbotvarkes ir jų nutarimus, pagalbos priemonės ir kita aktuali informacija viešinama savivaldybės interneto svetainėje www.silute.lt, skiltyje „Smurto artimoje aplinkoje prevencija“.

Taip pat aktuali informacija skelbiama socialinio tinklo „Facebook“ puslapyje „Šilutės rajono savivaldybė“.

V. SKYRIUS

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

Išanalizavus, kaip savivaldybėje įgyvendinama apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje, smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir pagalbos smurtą artimoje aplinkoje patyrusiems asmenims ir (ar) smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriantiems asmenims ir (ar) smurto artimoje aplinkoje pavojų keliantiems asmenims politika, pastebima, kad lyginant su praėjusių metų tuo pačiu laikotarpiu, policijoje registruotų smurto artimoje aplinkoje atvejų nesumažėjo. 2024 metais išduota dvigubai daugiau apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje orderių, daugiau asmenų taikytos administracinio poveikio priemonės dėl smurto artimoje aplinkoje orderio reikalavimų nevykdymo.

Trūksta finansinių lėšų ir žmogiškųjų resursų efektyviam smurto artimoje aplinkoje politikos įgyvendinimui. Priėmus Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymą, jo įgyvendinimui savivaldybėms papildomas finansavimas neskirtas. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija konkurso būdu finansuoja tikslinius tik nevyriausybinių organizacijų projektus, skirtus smurto artimoje aplinkoje prevencijai ir smurtiniam elgesiui keisti.

Pastebima, kad paskyrus asmeniui apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje orderį, asmuo nepageidauja dalyvauti smurtinio elgesio artimoje aplinkoje keitimo programoje, todėl dažnai smurto artimoje aplinkoje pavojų keliantis asmuo praėjus 15 parų grįžta į artimą aplinką be jokio pasirengimo

keisti savo elgesį. Smurtinio elgesio keitimo programa negali būti priverstinė asmenims, gavusiems apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje orderį, nes orderis yra prevencinė, ne baudžiamoji priemonė. Smurtinio elgesio keitimo programos rengėjai negali proaktyviai kreiptis į orderį gavusius asmenis, nes dabartinė Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo redakcija nenumato teisės policijai dalytis orderį gavusių asmenų kontaktais su trečiosiomis institucijomis. Be to, specialistai pabrėžia, kad priverstinis ar formalus smurtinio elgesio keitimo programos lankymas gali demonstruoti prastesnius rezultatus, ypač smurtą artimoje aplinkoje pavojų keliančiam asmeniui, kuris neturi savanoriškų, nuoširdžių intencijų keisti elgesį (Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2024-03-21 raštas Nr. SD-998 „Dėl apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo įgyvendinimo“).

Nustatoma atvejų, kai smurto artimoje aplinkoje pavojų keliantis asmuo nesilaiko smurto artimoje aplinkoje orderio įpareigojimų ir numatytos administracinio poveikio priemonės yra neveiksmingos. Asmuo arba nemoka administracinės baudos, arba baudą už jį sumoka pats smurtą artimoje aplinkoje patyręs asmuo. Policijos iškvietimai dėl smurto artimoje aplinkoje periodiškai kartojasi tose šeimose, kur siūlomos pagalbos smurtą artimoje aplinkoje patiriantis asmuo atsisako. Įprastai tose šeimose nepilnamečių vaikų nėra ir tos šeimos nėra intensyviai stebimos tarnybų, tačiau dažnu atveju šiose šeimose yra priklausomybė nuo alkoholio ir kitų psichiką veikiančių medžiagų, akivaizdi rizika fizinio smurto, kuris gali sukelti labai sunkias pasekmes sveikatai arba pavojų gyvybei.

Siūlymai siekiant gerinti Komisijos veiklos efektyvumą:

- Didinti savivaldybės gyventojų sąmoningumą apie smurto artimoje aplinkoje problemą ir smurto artimoje aplinkoje pavojų keliančiam asmeniui aktualių teikiamų socialinių paslaugų žinomumą bei patrauklumą tikslinei auditorijai.
 - Stiprinti bendradarbiavimą su valstybės bei savivaldybės institucijomis, įstaigomis sprendžiant aktualius klausimus, susijusius su smurto artimoje aplinkoje kontrole ir prevencija, bei nevyriausybinėmis organizacijomis, stiprinant bendruomenės iniciatyvas, įgyvendinant priemones įvairioms tikslinėms grupėms.
-